

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Kollégiuma 2006. évi meghívásos folyóirat-pályázatának eredménye

A Nemzeti Kulturális Alap Könyvtári Kollégiuma meghívásos pályázatot hirdetett hagyományos és internetes szakfolyóiratok megjelentetésére 2007. január 1. és december 31. között. A pályázatra a következő lapokat hívták meg:

- Könyvtári Levelezőlap,
- Tudományos és Műszaki Tájékoztatás,
- Könyv és Nevelés,
- Könyv, Könyvtár, Könyvtáros,
- Könyvtári Figyelő.

A pályázat eredménye

Intézmény	A pályázat leírása	Megítélt támogatás (Ft)
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás című szakfolyóirat 2007. évi 11 számának hagyományos és elektronikus megjelentetésére	6 000 000
Informatikai és Könyvtári Szövetség	A Könyvtári Levelezőlap 2007. évi 12 lapszám kiadására	4 381 600
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum	A Könyv és Nevelés folyóirat 2007. évi négy számának megjelentetésére hagyományos és elektronikus formában	3 364 344
Országos Széchényi Könyvtár	A Könyv, Könyvtár, Könyvtáros című szakmai folyóirat 2007. évi hagyományos (12 lapszám) és internetes változata megjelentetésére	4 000 000
Országos Széchényi Könyvtár	A Könyvtári Figyelő 2007. évi hagyományos (4 lapszám) és internetes megjelentetésére	4 000 000
Összesen		21 845 944

/NKA-honlap/

Megjelent az ETO új kiadása

Egyetemes Tizedes Osztályozás : UDC
Publ. No. P057 / [... szerk. és bev. Barátné Hajdu Ágnes] ; [... közrem. Ackermanné Kelő Kamilla et al.] – Budapest : Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet, 2005 . – 3 db.
 Készült a UDC Consortium Master Reference File adatbázisának fordítása nyomán
ISBN 963-201-609-2 kö-tött : 12 000,- Ft

Közismerten nehéz műfaj az ETO-táblázatok és a betűrendes mutató munkálatainak előkészítése és szerkesztése. Nemcsak bonyolult, de hálátlan feladat is, hiszen az összeállításnak, az új munkaeszköznek egyszerre kell megfelelnie a fejlesztés és a stabilitás igényének, ami mindig problematikus is teszi a publikálás időzítését.

Az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézetének gondozásában megjelent mű a követelményeknek úgy próbált – dicséretes módon – megfelelni, hogy egy időben jelentette meg a szakrendi táblázatokot (két kötetben 843+554 oldalon), és a betűrendes tárgymutatót (843 oldal terjedelemben). Nagyságrendjéből következik: a mű széles

felhasználói igények kielégítésére alkalmas, valamint további fejlesztése (a rendelkezésre álló adatbázisnak köszönhetően) megoldhatónak látszik.

Említésre méltó, hogy – eltérően a korábbi kiadások gyakorlatától – minden új jelzetnél megadja a módosítás dátumát is, mindez azonban nem pótolja a jelenlegi és az 1991. évi ETO középkiadást összekapcsoló konkordanciajegyzéket. Ennek hiánya nyomasztó, hiszen a 62 056 jelzetet felsoroló táblázatokban 16 328 (1993 és 1998 között) újként alkotott ETO-szám található. Az 1991. évi ETO középkiadás publikálása óta 5046 jelzet szűnt meg, illetve módosult. A konkordanciajegyzék elkészítése tehát sürgető feladat.

A felhasználók most szembesülnek azzal, hogy nem áll rendelkezésükre a terjedelmes változások között eligazító útmutató, módszertani segítség. Ezért el kellene készíteni egy olyan kiadványt, amely az ETO főosztályok tartalmát részletesen ismerteti, és tájékoztat a jelzetszerkesztés lehetőségeiről. Más gond is van: a hosszú elkészülési időből eredő avulás.

A kiadvány táblázatait az UDCC (ETO Consortium) angol nyelvű törzsállomány (*Master Reference File* = *MRF*) géppel olvasható 2000. decemberi érvényességi szintjének felelnek meg. Az ETO avulási szabályai szerint tízévenként kell az osztályozási rendszert újra kiadni. Mivel a mostani kiadás már öt évvel korábbi helyzetnek felel meg, e szabály szerint legkésőbb öt év múlva újra sort kell keríteni újabb kiadásra. Ennek azonban nem kell feltétlenül nyomtatott formában megjelennie.

Az évek múltával (2001 óta) a jelenlegi kiadás 2942 jelzete vált érvénytelenné az *Extensions and Corrections to the UDC (E&C)* kötetei szerint. A változások illusztrálására szolgál a következő néhány példa:

az 542.272.37 (Szerves nitrogénvegyületek) 543.272.37 lett (**E&C 23. – 2001.**); a 06.067 (Vízgák) ETO-szám megszűnt, és a továbbiakban a 371.27-et (**E&C 24. – 2002.**) kell használni; a 72.058 (Személyzeti helyiségek) helyett a 643.5 (**E&C 25. – 2003.**) alkalmazása az előírt; a 371.014.61 (Iskolák állami felügyelete) jelzet helyett a 37.016.611 (**E&C 26. – 2004.**) használható; a 645.315 (Zsalugáter) ETO-szám szintén érvényét veszítette, helyette a 684.782.4 (**E&C 27. – 2005.**) alkalmazandó.

Szerencsére a kiegészítések és módosítások mennyisége még nagyon messze van a kritikus szinttől, továbbá a jelenlegi kiadás mindenkor érvényességi szinten tartásához adottak a lehetőségek, mivel a számítógépes adatbázis könnyen szerkeszthető, CD-n publikálható, továbbá a legfrissebb változat online elérése is megoldható, ha erre a szükséges erőforrások rendelkezésre állnak. Költségkímélő megoldás lehetne a mű publikálása CD-n, amely még várat magára. Joggal feltételezhető, hogy a felhasználók örömmel fogadnák, ha az itt ismertetett kiadvány géppel olvasható formában (CD-n, vagy akár az internetről térítésért letölthetően) hozzáférhető lenne.

Az ETO Konzorcium engedélyével és publikációs számával megjelent kiadvány nem szabvány, mégis a szakmának szabványként kellene elfogadnia, mivel az meghatározott tárgykörrel kapcsolatos, állandóan ismétlődő feladatok megoldására ajánlott, és a nemzetközi együttműködés keretében alkalmazható. Az ETO Konzorcium olyan nemzetközileg elismert szervezet, amelynek funkciója az ETO fejlesztése, karbantartása, kiadása, és más intézmények nemzeti ETO-kiadásainak jóváhagyása. Ezért is javasolható, hogy a jelenlegi kiadványt a szakma önkéntesen vállalja, és „egyezményes szabványként” kezelje. (Megérné, hogy az ETO hazai gondozására a könyvtárak valamilyen testületet hozzanak létre.)

A betűrendes mutató – amelyet a 2. kötet előszavában helytelenül „betűrendes tárgymutató” megnevezéssel illetnek – a táblázatok tökéletes kiegészítő eszköze. Önkéntelenül felmerül a kérdés, szükséges-e a táblázatokhoz ilyen nagyigényű mutató?

A mutató olyan kérdésekre is tud válaszolni, amelyeket alkalmasint senki sem fog feltenni. Ki gondol például arra, hogy az *ÉSZAK-DAKOTA SZÖVETSÉGI ÁLLAM (USA) (FÖLDR.)* (738.4) megnevezésű tételt (181. oldal) a *NORTH-DAKOTA* fogalomnál (550. oldal) keresse. Nem vitás, hogy a redundancia nem haszontalan, csak éppen az ilyen esetekben felesleges és költséges.

Akár bicikli, akár kerékpár: a két szó ugyanazt jelenti. A mutatóban mindkét rokon értelmű kifejezésre kereshetünk, az előbbit a 77., az utóbbit a 390. oldalon találhatjuk meg. Közismert, hogy a szinonimák közül mindig az általánosan elfogadott és terminológiaiilag leghasznosabb kifejezésnél érdemes az információt közölni, betartva azt a

szabályt is, hogy szinonimák esetében utalni kell a kevésbé elfogadottól az általánosan elismertre.

A recenzens kritikai észrevételei, amelyek persze megcáfolhatók is lehetnek, nem kérdőjelezik meg az ismertetett mű érdemeit, és talán hangsúlyozni

sem kell, semmiképpen sem jelentik a nagy szakmai felkészültséggel, hatalmas tömegű anyagon végzett lelkiismeretes munka lekicsinylését.

Rónai Tamás
(Központi Statisztikai Hivatal)

Egy lépéssel előbbre a digitális tudományos világban Szakmai konferencia a publikációk elektronikus hozzáférhetőségéről

Elektronikus publikálással és tartalomszolgáltatással foglalkozó konferenciát rendeztek az *Elsevier Kiadó* szervezésében Budapesten, 2006. november 3-án. Az *I. Elsevier Rektori Konferencia* leginkább a felsőoktatásnak, a könyvtáraknak és a tudományos kutatással foglalkozó intézményeknek nyújtott hasznos információkat. A konferencia motója: *Előrelépés a digitális tudományos világban* azt a célkitűzést tükrözte, hogy a hagyományos, nyomtatott források használata mellett idehaza is kapjanak egyre nagyobb szerepet az elektronikus tartalmak a szakirodalom elérésében.

Az eseményt *Manherz Károly*, az *Oktatási és Kulturális Minisztérium* felsőoktatásért felelős szakállamtitkára nyitotta meg, aki Magyarország tudományos eredményeiről és a továbblépés lehetőségeiről beszélt. Mint elmondta, a magyar felsőoktatás – egy-két területtől eltekintve, mint amilyen a jogi vagy az orvosi képzés – meglehetősen rövid idő alatt átállt a bolognai rendszerre. A képzési rendszer átalakítása egyben új tantervek és új tananyagok elkészítését is jelenti. A képzés megújításának kiemelten fontos területe a hozzáférés kérdése; nem mindegy ugyanis, hogyan lehet elérni az új tananyagokat. A képzési rendszer átalakítása akkor lesz igazán sikeres, ha javul az oktatási tartalmak felhasználása, amire megvan minden esély, hiszen az új tananyagoknak már 75%-a hozzáférhető elektronikus formában is. Az államtitkár kiemelte, hogy a szakirodalomhoz való hozzáférés a bolognai folyamat egyik legfontosabb hozadéka. A hozzáférés kézenfekvő megoldása a *Scopus* rendszer, amelyet szinte az egész Európai Unió használ. A *Scopus* az *Elsevier STM* (*Scientific, Technical, Medical* = tudományos, műszaki és orvosi) referáló, illetve katalogizáló adatbázisa, amely a világ legnagyobb információgyűjteményét teszi elérhetővé kutatók, könyvtárosok, oktatók és egyetemi hallgatók számára. Az adatbázis 1966-ig visszamenőleg 28 millió kivatott tartalmaz, és naponta bővül.

A megnyitóban elhangzott még, hogy Magyarországnak növelnie kell a tudományos anyagok hozzáférhetőségét, ez adja ugyanis a továbbfejlődés lehetőségét. Ezt a törvényhozás is ösztönzi, például a PhD-képzéssel foglalkozó hazai intézményeknek kötelező a doktori disszertációkat elektronikusan tárolni és közzétenni. A szakállamtitkár jelezte, hogy a minisztérium kész a továbblépés lehetőségéről és az együttműködés továbbfejlesztéséről tárgyalni az elektronikus adatbázisokhoz való hozzáférést illetően.

De mi szükség van egyáltalán a tudományos anyagok *elektronikus formában* való tárolására és terjesztésére? Provokatívnak tűnhet a kérdés, de ha megfordítjuk, még provokatívabb: mi szükség van még egyáltalán a tudományos szakcikkek *nyomtatásban* való közlésére?

A lehetséges választ a vitaindító előadás adta meg, amelyet *Suzy Szasz Palmer*, az *University of Louisville* (Kentucky, USA) dékánhelyettese tartott a folyóiratok elektronikus kiadásának előnyeiről és lehetséges hátrányairól. Bár a nyomtatott forma könnyebben kezelhető (jobban olvasható), a hozzáférés viszont behatároltabb, a tárolás pedig rendkívül helyigényes. Az elektronikus forma előnyei: az egyszerű tárolás, a keresetőség, a hozzáférés mérhetősége (hányan töltötték le). Az árnyoldalak: kevésbé megbízható, mivel pl. a plagizálás veszélye inkább jellemzi, mint a „kötetbe zárt” nyomtatott kiadványokat. Mindkét formánál felmerül az időtállóság kérdése, hogy meddig őrizhető meg a tartalom, tehát mikor esik szét a nyomtatott kiadvány, illetve mikor mennek tönkre az elektronikus tárolók?

Az elektronikus forma kézenfekvő előnye a könnyebb hozzáférhetőség, bár ezt beárnyékolja a digitális megosztottság, vagyis hogy az elektronikus írástudással nem rendelkezők nem tudják használni ezeket az anyagokat. Ha mindezek miatt